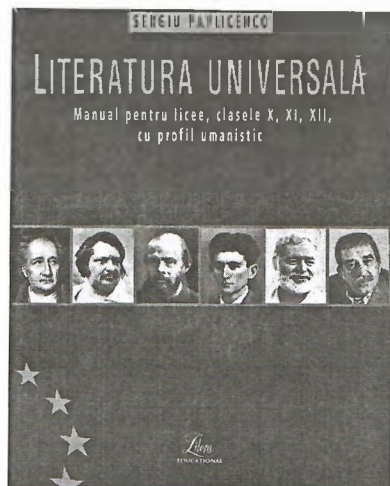

UN GHID SPIRITUAL DE NĂDEJDE ÎN LABIRINTUL LITERAR

Un mare poet al secolului al XX-lea, Ezra Pound, definea literatura drept „știrile ce nu îmbătrânesc”. Am ales această definiție-metaforă, deoarece cred că ilustrează perfect importanța fenomenului literar-cultural în evoluția și perfecționarea societății umane. Astfel, orice om ce se consideră cât de cât elevat, capabil de a face dovada unei inteligențe dezvoltate își asumă și un mare grad de sensibilitate față de procesul literar care, de-a lungul secolelor, a stat la baza ascensiunii spirituale a omenirii. Iar această sensibilitate, această pasiune pentru literatură trebuie să fie și este, în mare parte, cultivată începând cu vârsta preșcolară și terminând cu clasele liceale și studiile universitare. La început, elevul face cunoștință cu tezaurul literar al poporului căruia aparține, iar apoi, după cum e și firesc, își lărgeste orizontul spiritual și începe fascinanta promenadă prin uriașa „grădină publică a literaturii universale”, iar un ghid de nădejde în această excursie e absolut necesar pentru a-l feri pe tânărul călător de pericolul de a se rătăci pe nenumăratele alei ale necuprinsei grădini literare. Un astfel de ghid este și manualul de literatură universală apărut anul acesta la editura Litera, primul de acest fel din Republica Moldova.* Este destinat claselor liceale cu profil umanistic, dar, prin cantitatea informației și caracterul său cât se poate de exhaustiv, este un instrument de lucru destul de util și pentru studenții de la facultățile de Litere, pentru profesorii de literatură din licee și chiar pentru cei din universități, în general pentru toți cei

pasionați de nesecata comoară literară. Autorul ambițiosului proiect este domnul Sergiu Pavlicenco, doctor habilitat, profesor universitar, șeful Catedrei de literatură universală a facultății de limbi și literaturi străine a USM.

Structura manualului urmărește cronologia epocilor literare care sunt repartizate în conformitate cu curriculumul liceal în felul următor: clasa a X-a studiază Antichitatea, Evul Mediu și Renașterea; clasa a XI-a se axează pe literatura secolelor al XVII-lea, al XVIII-lea și al XIX-lea, iar clasa a XII-a se inițiază în splendorile, enigmatice și problemele literaturii secolului al XX-lea. În studiul introductiv *Literatura națională și literatura universală* autorul atrage atenția elevilor asupra

faptului că literatura universală „nu este, cum s-ar crede, o sumă simplă a tuturor literaturilor lumii. Ca și toate ideile literare, literatura universală e o categorie istorică”. Prof. dr. hab. Sergiu Pavlicenco accentuează și legătura dialectică între studiul literaturii universale și studiul literaturii naționale. Fiecare compartiment al manualului e precedat de un chenar ce include obiectivele și competențele de referință în planul cunoștințelor, capacităților și aptitudinilor cu care trebuie să fie înzestrat elevul la finele studierii acestuia. De asemenea, toate compartimentele se deschid cu câte o secțiune intitulată *Repere istorice și culturale*, în care sunt prezentate succint, dar destul de relevant, principalele evenimente ce au alcătuit fonul istoric și cultural al perioadei respective. Urmează expunerea subiectului propriu-zis, însoțită de texte literare sau fragmente de texte selectate cu un fin discernământ pentru a ilustra materia studiată și creația celor mai remarcabili scriitori ai fiecărei epoci. Acestea, la rândul lor, sunt urmate de un *Chestionar pentru lectură comentată*, menit să cultive capacitățile și aptitudinile menționate mai sus. Fiecare temă e presărată cu următoarele formule generice: *Teorie literară*, *Nota bene*, *Amintiți-vă* și *Aprecieri critice*, toate având scopul de a lărgi orizontul spiritual al elevilor și de a aprofunda cunoștințele achiziționate la tema respectivă. Temele abordate se încheie cu *Momente ale receptării* ce relatează despre pătrunderea în spațiul literar românesc a literaturii unei sau altei națiuni sau a operei scriitorului studiat și influența lor, dacă a fost, asupra unor curente, scriitori, opere de la noi. Receptarea este tratată la trei

niveluri: al traducerilor, interpretărilor critice și al creației originale. Autorul își încheie fiecare capitol și unele teme mai importante cu teste de evaluare, conținând câte 15 itemi ce au drept scop verificarea cunoștințelor și a aptitudinilor dobândite de către elevi pe parcurs.

Dintre toate analizele curentelor, teoriilor și operelor literare m-au fascinat cele dedicate lui Goethe, Balzac și Pirandello.

În cadrul analizei operei goetheene merită menționat pasajul consacrat romanului *Suferințele tânărului Werther*: „Romanul [...] este o altă capodoperă a scriitorului, având la bază un moment din viața sa – iubirea neîmplinită a lui Goethe pentru Charlotte Buff, logodnica unui prieten, cartea fiind scrisă, după cum spune Goethe, „cu sângele propriei mele inimi”. Bazată pe un fapt real e și sinuciderea lui Werther, inspirată de cazul unui tânăr jurist din orașul Wetzlar, unde Goethe o cunoscuse pe Charlotte. Dar romanul nu se reduce la aceste fapte reale, scriitorul realizând o istorie a tânărului înzestrat cu calități alese și resurse infinite, care se ciocnește cu societatea ostilă din jur. Nefiind în stare să lupte, el se retrage și își pune capăt zilelor. Ca și alte lucrări sentimentaliste din secolul al XVIII-lea, romanul despre Werther e scris în formă epistolară, ceea ce corespunde conținutului - dezvăluirii frământărilor sufletești ale tânărului îndrăgostit”. Foarte reușită este și analiza revoluției literare pe care Goethe a realizat-o prin dialogia sa despre Wilhelm Meister: „Până la Goethe, romanul prezenta de cele mai multe ori o narațiune în care se succedau întâmplări, istorii de dragoste, lupte, aventuri etc., caracterele rămânând

mai mult sau mai puțin neschimbate. Inovația literară în „Bildungsroman” constă în faptul că scriitorul urmărește procesul de educație, de formare a unei personalități prin experiența vieții.”

Referindu-se la creația marelui Balzac, exegetul nostru face următoarea superbă comparație: „...romanul lui Balzac se construiește parcă aidoma unui cerc în jurul unui personaj, care, la rândul său, e înconjurat de alte cercuri, încât întreaga *Comedie umană* pare a fi, din acest punct de vedere, o înlănțuire de cercuri mai mari sau mai mici, ce prezintă istoriile celor peste două mii de personaje, iar toate împreună formând marele cerc al istoriei întregii societăți franceze din secolul al XIX-lea, redat de acest titan al literaturii”.

De o relevanță aparte este prezența în manual a complicatei teorii literare a lui Luigi Pirandello, bazată pe antiteza *viață – formă*. Aș evidenția, în primul rând, enunțurile următoare: „Nici un individ nu are o singură personalitate, deoarece aceasta nu este decât o ipostază dintr-un număr de ipostaze, o Formă efemeră, în care Viața încearcă, rând pe rând și fără succes, să se statornicească. Astfel, individul, care se consideră că e unul pentru sine, apare, de fapt, într-o mulțime de ipostaze pentru cei din jur, fiecare constituindu-și o imagine diferită despre fiecare. Personajul în piesele pirandelliene este așa cum pare în ochii și în conștiința celorlalți. Ca și în titlul unei piese, *Așa e (dacă vi se pare).*”

Faptul că acest manual are la bază, după cât se pare, o „variantă sintetică”

a prelegerilor domnului prof. dr. hab. Sergiu Pavlicenco explică oralitatea expunerii informației, care se manifestă în abundența de fraze lungi, unele chiar foarte lungi, la fel ca și în numărul impunător de citate extrase din diferite tratate de critică și istorie literară.

După cum am menționat la începutul recenziei, acest manual e prima încercare din Republica Moldova de a cuprinde într-o singură carte istoria literaturii universale de la începuturile ei până în sec. XX. Ca rezultat, ni s-a pus la dispoziție un volum destul de mare de informație, iar aceasta justifică, într-o anumită măsură, unele erori comise, ce, de fapt, nu pot fi atribuite autorului, deoarece constau în tipărirea greșită a câtorva nume proprii sau chiar a unor cuvinte.

Autorul acestui manual, ca și alți universalști, menționează că opera fundamentală a lui Baudelaire *Florile răului* se încheie cu strofele finale ale poemului *Călătoria*, ceea ce contravine conținutului volumului baudelairian apărut la editura Gunivas în 2001, în care după poemul *Călătoria* urmează încă șase opere, ultima fiind *Metamorfozele vampirului*. Dar aceste obiecții nu pot știrbi valoarea incontestabilă a acestui manual captivant, de mult așteptat de liceeni, studenți și profesori, care va umple un gol vădit în realizarea cu succes a programei de studiu a literaturii universale.

**Sergiu COGUT, student,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă”**

* Sergiu Pavlicenco. *Literatura universală: manual pentru clasele liceale cu profil umanistic*. – Chișinău. Litera, 2006. – 480 p.